

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK
NEVELE - MERENDREE HAMMEKEN
22 EN 24 APRIL 2013

David Vanhee

COLOFON

© 2013

© Kale - Leie Archeologische Dienst, David Vanhee

figuren © Auteurs (KLAD), tenzij anders vermeld

layout:

druk- & bindwerk:

verantwoordelijke uitgever:

D. Vanhee

Zquadra, Kortrijk

Kale - Leie Archeologische Dienst

Kasteelstraat 26

9880 Aalter

www.deklad.be

I. Voorwoord

Dit rapport vormt de weergave van het archeologische vooronderzoek en de vondsten gedaan tijdens het vooronderzoek met proefsleuven, uitgevoerd op de terreinen van een toekomstige verkaveling nabij Hammeken te Nevele – Merendree, door intergemeentelijk archeoloog D. Vanhee van de KLAD.

Voor de realisatie van het onderzoek gaat onze dank uit naar de bouwheren NV Huysman Bouw en NV Roger Wille die een kraan met kraanman ter beschikking stelden van de firma Huysman, landmeter Paul Caus en zeker naar Ronny De Rocker, Paul Van Damme en Danny Verheye die vrijwillig een handje kwamen toesteken.

II. Inhoud

I. Voorwoord	3
II. Inhoud	5
III. Administratieve gegevens	5
IV. Projectomschrijving	7
IV.1 Aanleiding van en opbouw naar het onderzoek	7
IV.2 Tijds kader	7
IV.3 Financieel kader	9
V. Archeologische en historische voorkennis	9
VI. Resultaten	15
VI.1 Sleuven op perceel 690 N	15
VI.2 Sleuven op perceel 691B	19
VII. Besluit	25
VIII. Bibliografie	27
IX. Detailplannen	30
X. Spoorlijsten	32
XI. Materiaallijsten	33

III. Administratieve gegevens

LOCATIEGEGEVENS

Gemeente:	Nevele – Merendree
Plaats/straat:	tussen Merendreedorp en Hammeken
Kadastrale gegevens:	Afd. 4, sectie B, 690n, 690s, 691b
X:	94675.69
Y:	196909.4

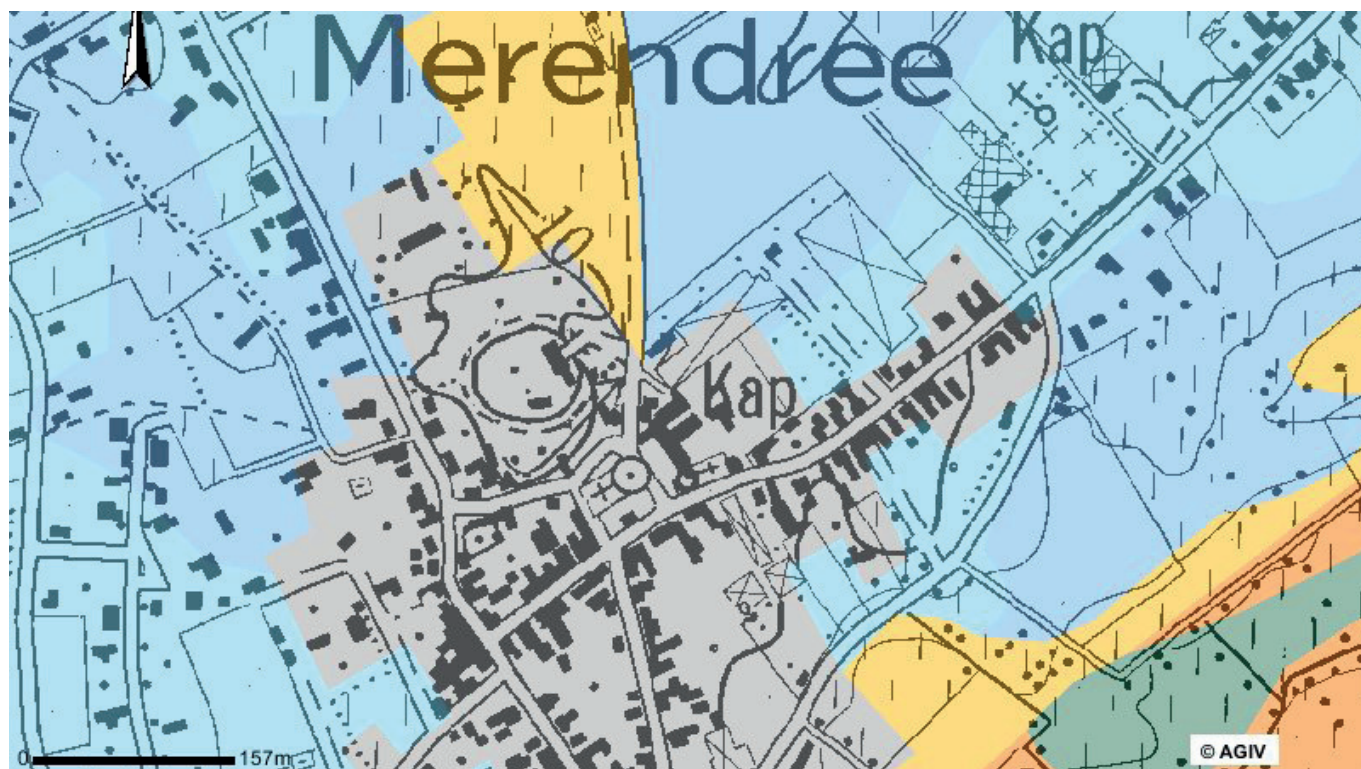
OPGRAVINGSDOCUMENTATIE

Vergunning:	2013/042
Geldig:	25 februari t.e.m. 30 april 2013
Naam aanvrager:	David Vanhee
Naam vooronderzoek:	Vooronderzoek Hammeken
Opgravingscode:	Nev-HAM-VO13
Datum:	22 en 24 april 2013
Te onderzoeken opp.:	ca. 4.100 m ²
Algemene methodiek:	vooronderzoek met elke 12 m proefsleuven en plaatselijk kijkvensters.

BOUWHEER

NV Huysmans Promoties
Stationstraat 83
9900 Eeklo

NV Roger Wille
Oostveld Kouter 74
9920 Lovendegem

Figuur 1: Bodemkaart van het projectgebied. (© <http://geo-vlaanderen.gisvlaanderen.be>)

Figuur 2: Het terrein vanuit de lucht op Bing maps satellietbeelden. De nieuwe verkaveling ernaast werd deels opgegraven. (© Bing maps)

IV. Projectomschrijving

IV.1 AANLEIDING VAN EN OPBOUW NAAR HET ONDERZOEK

Het project omvat de aanleg van een nieuwe verkaveling van ca. 0,3 ha, nabij Hammeken in Nevele – Merendree. Deze terreinen zijn kadastraal gekend als Nevele Afd. 4, sectie B, 690n, 690s, 691b. De terreinen waren deels bebouwd door een villa met garage en serres. Een deel was in gebruik als tuin en parkeerplaats. Deze kleine verkaveling sluit aan op een terrein dat in 2010 werd onderzocht en waarbij sporen uit de Romeinse periode, de vroege en volle middeleeuwen werden ontdekt.

Het plangebied heeft een gemiddelde hoogte van ca. 10,30 tot 10,50 m TAW. Het gebied is op de bodemkaart in het westen ingekleurd als Scc of matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont.

IV.2 TIJDSKADER

Het vooronderzoek had plaats op 22 en 24 april 2013.

IV.3 FINANCIIEEL KADER

De kosten van het vooronderzoek op de verkaveling werden verdeeld tussen de KLAD, die de intergemeentelijk archeoloog David Vanhee ter beschikking stelde en de bouwheer die de kraan met kraanman en de landmeter leverde.

V. Archeologische en historische voorkennis

Voor de aanvang van het vooronderzoek waren er voor het plangebied indicaties van archeologische aanwezigheid. Het terrein sluit aan bij een zone die in 2010 werd opgegraven en waarbij sporen uit de Romeinse periode, de vroege en de volle middeleeuwen werden ontdekt. Dat maakte de kans dan ook bijzonder groot dat er op dit terrein archeologische sporen zouden worden gevonden. De vraag was in welke bewaringstoestand deze zouden zijn na het gebruik van de terreinen als tuin, parking en door de bebouwing.

Merendree kent verder een lange geschiedenis van archeologische vondsten uit zowat alle periodes. Er zijn aanwijzingen dat de prehistorische mens de regio bezocht in de periode van de ijstijden telkens het klimaat het mogelijk maakte. Er zijn echter nauwelijks vondsten uit het paleolithicum (ca. 2,5 miljoen jaar geleden tot 8.500 v.C.) gekend in de onmiddellijke omgeving. Paleolithische artefacten zijn wel aangetroffen aan de randen van de Vlaamse Vallei. Daaruit concluderen sommige wetenschappers dan ook dat de oudste sporen bij de genese van de Vlaamse Vallei door meters sedimenten afgedekt zijn (VAN STRYDONCK M. & DE MULDER G., 2000). Vanaf het epi-paleolithicum zijn wel vondsten gedaan (VAN DER HAEGEN G., 1998).

In Merendree werden bij het graven van het Schipdonkanaal in 1847 ter hoogte van de Kruiskale een aantal versierde en doorboorde hertshoornen ontdekt. Verder leverden veldprospecties door W. De Clercq en G. Van der Haegen nog een twaalfstal vindplaatsen met artefacten uit de steentijd op. Van de aangetroffen artefacten stammen de oudste uit het epi-paleolithicum (10.000 tot 8.500 v.C.), terwijl andere duiden op de aanwezigheid van de mens tijdens het mesolithicum (8.500 tot 5.500/4.300 v.C.) en nog andere verwijzen naar het neolithicum (5.500/4.300 tot 2000 v.C.). Nog enkele andere artefacten in silex zijn dan weer typerend voor de overgangperiode van het neolithicum naar de bronstijd (3.800 tot 2.000 v.C.).

De aanwezigheid van de mens rond Merendree tijdens de bronstijd wordt vooral vanuit de lucht aangetoond. Door luchtfotografische prospectie identificeerde men reeds op 4 plaatsen enkelvoudige circulaire structuren. Daarvan liggen er 3 verspreid over de gemeente en vormen er 2 een klein grafveld nabij Melderden (BOURGEOIS J. ET AL, 1999). Dergelijke structuren worden algemeen verbonden met de grafritus uit de midden-bronstijd (1.700 tot 1.100 v.C.) waarbij de doden (van de elite) begraven werden onder een grafheuvel, omring met één of meerdere grachten (BOURGEOIS J. ET AL, 1999).

Indicaties uit de late – bronstijd (1.100 tot 750 v.C.) zijn dan weer aangetroffen tijdens de werken aan het Schipdonkanaal in 1847. Daarbij werden een speld en een speerpunt ontdekt ter hoogte van de Kruiskale (DE CLERCQ W., 1998a).

Tot op heden werden nog geen concrete vaststellingen van bewoning tijdens de ijzertijd in Merendree gedaan. De aanwezigheid van de vele ijzertijdsites in de rest van het Land van Nevele – o.a. op de kouterrug tussen Vosselare en Landegem – maken het echter mogelijk dit toe te schrijven aan de stand van het onderzoek dan aan de afwezigheid van deze sporen te Merendree.

Zo weinig bewijzen er zijn van menselijke occupatie tijdens de ijzertijd, zoveel zijn er voor de Romeinse periode. Kanunnik J. De Bats vermeldde omstreeks 1787 de vondst van een munt van Trajanus (geslagen in 105 n.C.) ergens in Merendree. Sindsdien zwol het lijstje met aanwijzingen uit de Romeinse periode alleen maar aan. Vaak gaat het om losse vondsten zoals fragmenten van amforen,

Figuur 3: Het plan van de opgraving uit 2010 met aanduiding van de belangrijkste structuren (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010).

Blauw : Romeinse periode.

Licht groen : 9e eeuw.

Donker groen : 10e eeuw.

scherven in terra sigillata, munten, metaalslakken, dakpannen en bouw materiaal (THOEN H., 1998), maar bij verschillende noodonderzoeken kwamen ook een waterput, een oven en een wegtracé omringd met paalsporen, mogelijke afkomstig van woningen of bedrijfsgebouwen in houtbouw, aan het licht (DE CLERCQ W. ET AL, 1998).

Tussen al deze vondsten op het grondgebied van Merendree valt vooral de concentratie langs de Molenkouterslag op, zowel langs het Kanaal van Schipdonk als in de richting van het centrum. Archeologen van de Gentse Universiteit hebben door de synthese van de gegevens uit veld- en luchtprospectie, studie van de vondsten en noodopgravingen getracht de grootte en de belangrijkheid van deze concentratie in te schatten. Zij berekenden dat 15 tot 20 ha zandrug gelegen nabij de kruising van de Neerkale en de Kruiskale sporen bevat van een Romeinse nederzetting, mogelijk een vicus en/of misschien zelfs een heiligdom (DE CLERCQ W. ET AL, 1998).

De vondst van 145 metalen voorwerpen – waaronder munten, fragmenten van beeldjes en andere gebruiksvoorwerpen – bij de systematische prospectie van Peter Deceuninck verspreid over Merendree bekrachtigden enerzijds bovenstaande theorie, maar brachten anderzijds ook nieuwe vindplaatsen aan het licht.

Gegevens uit de overgangperiode van de Romeinse periode naar de vroege middeleeuwen zijn schaars. Tijdens één van de onderzoeken in de Molenkouterslag werd een glanzend gepolijste scherv van een zogenaamde schalurne aangetroffen. Deze aardewerkvorm wordt gerelateerd met de Germanen en dateert men in de 5e eeuw n.C. of de vroege middeleeuwen (DE CLERCQ W. , 1998b).

Voor de Merovingische periode is er de historische verwijzing dat Merendree behoorde tot het Merovingisch kroondomein. Daarnaast is de kerk van Merendree reeds in 748 als basilica vermeld en is ze de enige Vlaamse kerk gewijd aan de Thüringse prinses Sint-Radegundis. Deze elementen, samen met het Romeins verleden en de goede strategische ligging, doen vermoeden dat Merendree in de Merovingische periode al een belangrijke kern was. Uit de Karolingische periode stammen dan weer enkele scherven in importmateriaal met radstempelindrukken, die in de buurt van de kerk aangetroffen werden (DE CLERCQ W., 1998a). De opgravingen uit 2010 op het naburig terrein brachten ook archeologische bewijzen van menselijke aanwezigheid tijdens de Merovingische en Karolingische periode aan het licht. Het bovenste opvullingspakket van de brede Romeinse gracht (blauw op het plan) dateert uit de Merovingische periode.

Verder zijn op deze opgraving twee hoofdgebouwen, één bijgebouw, een waterput, enkele losse sporen en een greppel gevonden die te dateren zijn in de vroege middeleeuwen (licht groen op het plan). Het vermoedelijk oudste hoofdgebouw is drieschepig van opbouw met een zespalige kern (1). Het tweede hoofdgebouw (2) heeft een rechthoekige opbouw met een uitstaande paal op de centrale lengte-as. Het gebouw is één- of tweeschepig, afhankelijk van een paalspoor centraal binnen het gebouw dat al dan niet tot de constructie behoort. Het dateert in de 9e eeuw, maar viel slechts gedeeltelijk binnen het projectgebied. Het vervolg van dit gebouw wordt verwacht op de verkaveling Hammeken. Het bijgebouw (3) is smal en eenschepig en wordt in de 8e of vroege 9e eeuw gesitueerd. De aangetroffen waterput heeft een vierkante houten bekisting en dateert in de 9e eeuw. (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010).

Voor de middeleeuwse periode beschikken we wel over een deel van een typische hoevegebouwplattengrond. Dat werd in 2005 opgegraven in de Molenkouterslag door de KLAD (VANHEE D., 2006). Het onderzoek op de naburige site Merendreedorp uit 2010 leverde sporen op uit de 10e eeuw. Uit

Figuur 4: Het plangebied op de kaart van Ferraris uit ca. 1771 - 1778. De omwalde pastorie en twee sites met walgracht zijn nog zichtbaar (© NGL.be).

Figuur 5: Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen rond 1841 (© www.gisooost.be). Hier is enkel de omwalde site van de pastorie herkenbaar.

deze periode werden één hoofdgebouw, drie bijgebouwen en enkele greppels gevonden die zich situeert in het oostelijk deel van het terrein. Het hoofdgebouw meet 23,5 op 11 m en omvat een eerder gebouwd zespalig bijgebouw. Dit hoofdgebouw is drieschepig van opbouw en heeft een ingang op de noordwestelijke, lange, zijde. Het bijgebouw waartegen het werd opgetrokken, is zespalig en twee andere zijn vijfpalig. De greppels verbinden meestal paalsporen van de gebouwen. Ze kunnen dienen als standgreppel of ter drainage van de structuren (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010).

De vondsten in Merendree concentreren zich op de zandruggen en de kouterruggen langs de verschillende armen van de Kale. Deze loodste de mens al heel vroeg in het gebied binnen en de verschillende biotopen, de aanwezigheid van de strategische hogere en droge zandruggen, de beschikbaarheid van goede landbouwgronden en de nabijheid van belangrijke grondstoffen zorgden ervoor dat Merendree en de ruimere regio erg snel en vrij dicht bevolkt was. Daarbij groeide Merendree – mogelijk steunend op een oudere site – uit tot een belangrijke Romeinse handelsnederzetting, die aldus geschiedkundige gegevens ook in de Merovingische periode een belangrijke kern was.

De historische kaarten van Ferraris uit 1771 - 1778 en de Atlas Der Buurtwegen uit 1841 geven geen aanduidingen voor het plangebied. Toch merken we enkele opmerkelijke sites op, in de buurt van het plangebied. Zo ligt schuin tegenover het plangebied de pastorie (ID: 35468 - inventaris Bouwkundig Erfgoed) uit ca. 1764 en gebouwd op de plaats van het oudheerlijke “kasteel” van Merendree, Gerolfswal of meierswal (K. LANCIUS, 1989). Verder naar het noorden en noordwesten zijn twee omwalde sites te zien, nabij de Heilige Geeststraat en de Veldestraat. Deze sites zijn momenteel uit het landschap verdwenen maar aangesneden tijdens een vooronderzoek van DL&H (DE LOGI A., HOORNE J. & VANHERCKE J., 2013) in het voorjaar van 2013.

VI. Resultaten

Er zijn 6 sleuven aangelegd, plaatselijk aangevuld met kijkvensters. In totaal is er een oppervlakte van 508,76 m² onderzocht of 12,41% van de totale oppervlakte. Door een verkeerde interpretatie van de perceelgrens zijn er wel 2 sleuven doorgetrokken op een perceel buiten de afbakening (een stuk dat later dienst zal doen als groenzone binnen de verkaveling). Dit werd pas duidelijk bij het krijgen van het plan van de landmeter.

De sleuven zijn beschreven per perceel omdat de omstandigheden op beide percelen anders zijn. Op perceel 690 N zijn 4 sleuven aangelegd (WP 1 - 3 en 6). Op perceel 691 B zijn eveneens 3 sleuven aangelegd (WP 3 - 5).

VI.1 SLEUVEN OP PERCEEL 690 N

Er werd bij het vooronderzoek gestart op het perceel 690 N. Dit perceel was het meest verstoord, gezien hier een huis met kelder was gesloopt, maar het is wel het perceel waar de brede Romeinse gracht met Merovingische bovensluiting kon terug gevonden worden. Er werden 4 sleuven en een kijkvenster aangelegd op dit terrein.

WP 01 t.e.m. WP 03 werden aangelegd op 22 april. Daarbij werd getracht uit de zone van de gesloopte woning te blijven. Dat was echter niet altijd mogelijk en dit resulteerde ondermeer in het instorten van de profielwanden van WP 02 en 03. De grond was nog niet gestabiliseerd na de sloop en de plaats waar de kelder was verwijderd stond vol water. Dit zorgde voor een zeer onstabiele bodem.

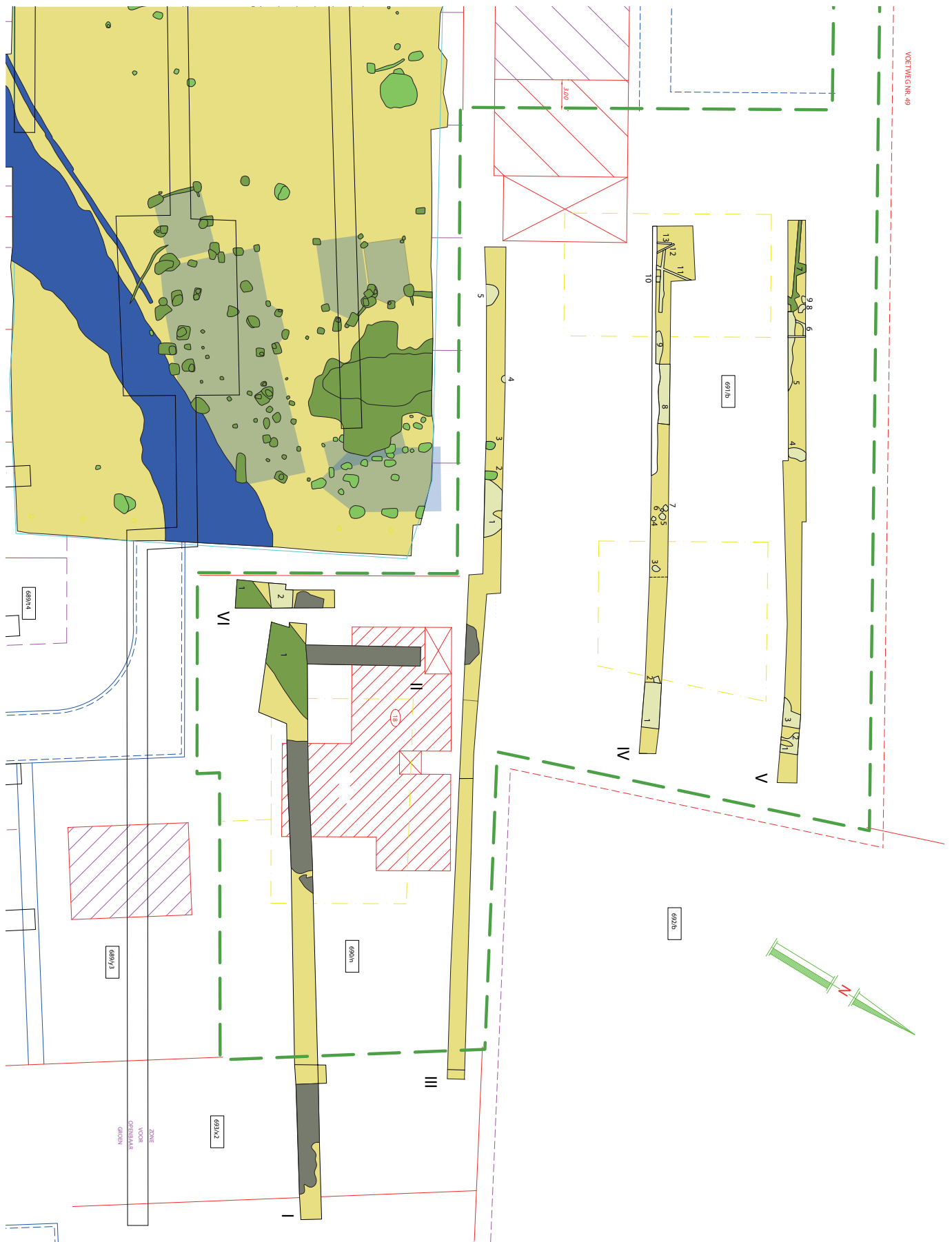
De aangelegde bodemprofielen op dit terrein tonen aan dat de aanwezigheid van 1 tot 2 bewaarde ploeglagen, met daarbovenop nog een ophogingspakket van 45 tot 85 cm dik. Hierdoor moesten sleuven tot meer dan 130 cm diep gegraven worden en zelfs op die diepte werd op verschillende plaatsen de moederbodem niet bereikt. Dieper graven was niet altijd mogelijk omdat de bodemwanden al snel afscheurden en instorten.

WP 1 werd aangelegd tussen de nieuwe Bloemistenstraat en het voormalig huis op perceel 690 N. In deze sleuf werd de moederbodem bijna niet bereikt, omdat uit de profielputten bleek dat de bodemgesteldheid dezelfde bleek voor nog ca. 40 cm. Achteraf bleken de eerste profielputten aangelegd te zijn op het oude grachttracé (zie verder). In deze sleuf werden enkel recente verstoringen en puinlagen (van de sloop van de woning) aangetroffen.

WP 2 stortte quasi direct in na de aanleg. Hier werden recente sporen aangetroffen gelinkt aan de gesloopte woning.

Wp 3 werd gestart op perceel 690 N en doorgetrokken op 691 B. Ook hier was het bijzonder moeilijk tot op het juiste niveau te graven. Het terrein was opgehoogd (met 45 tot 85 cm) en daaronder bevonden zich nog 2 ploeglagen. De wanden van de sleuven scheurden dan ook af.

Ter hoogte van de perceelgrens op de hoek met de percelen 691 B en 692 B werden een zeer natte zone aangetroffen, gevuld met steenpuin. Er werd ook heel wat aardewerk uit de postmiddeleeuwse periodes gerecupereerd. Het materiaal dat hier werd verzameld bestaat uit rood geglaazuurd aardewerk, steengoed, wit geglaazuurd aardewerk een industrieel wit aardewerk. Er werd vermoed dat er

Figuur 9: Sleuvenplan Hammeken 2013, met de projectie van het voorgaande vooronderzoek en de opgraving op het naburige terrein.

Figuur 10: Zicht op de verstoringen in WP 01.

Figuur 11: De grachten (lo. 01 en 02) in WP 06.

zich hier een gracht bevond, maar deze kon niet afgelijnd worden.

Uit de aangelegde sleuven op perceel 690 N konden in eerste instantie enkel recente verstoringen worden afgeleid. Om toch een beter inzicht op dit perceel te krijgen en op zoek te gaan naar de brede Romeinse gracht werd op 24 april WP 6 aangelegd, net naast de grens met de opgraving uit 2010. Er werd ook een kijkvenster aangelegd op WP 1. Door de aanwezigheid van leidingen konden WP 6 en het kijkvenster niet verbonden worden.

In WP 6 werd een brede bruine gracht aangetroffen (lo. 01), die een tweede eerder grijze gracht (lo. 02) snijdt. In beide sporen werd geboord en de dieptes bedragen 48 cm en 90 cm. De onderste pakketten van de gracht vertonen de lichtgrijze en zwarte kleur, zoals zichtbaar in de coupes op de gracht nr. 69 uit de opgraving Nevele Merendreedorp 2010 (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010). Vanuit WP 6 werd een kijkvenster gegraven naar WP 1. Door de aanwezigheid van leidingen konden deze niet aan elkaar verbonden worden. In het kijkvenster was wel duidelijke een gracht (lo. 01) te zien, die afdraait naar het noorden.

Uit gracht lo. 01 in WP 6 kon een wandfragment in vroeg rood aardewerk (17 gr.) gerecupereerd worden. Bij de aanleg van het kijkvenster op WP 1 werden een randfragment (26 gr.) en een wandfragment (11 gr.) uit de bovenste vulling van de van de gracht opgeschaafd. Het materiaal is te situeren in de middeleeuwen.

VI.2 SLEUVEN OP PERCEEL 691B

De aangelegde bodemprofielen op dit terrein tonen een andere bodemgesteldheid dan op het vorige terrein. Hier moet minder diep gegraven worden omdat er minder is opgehoogd. De algemene

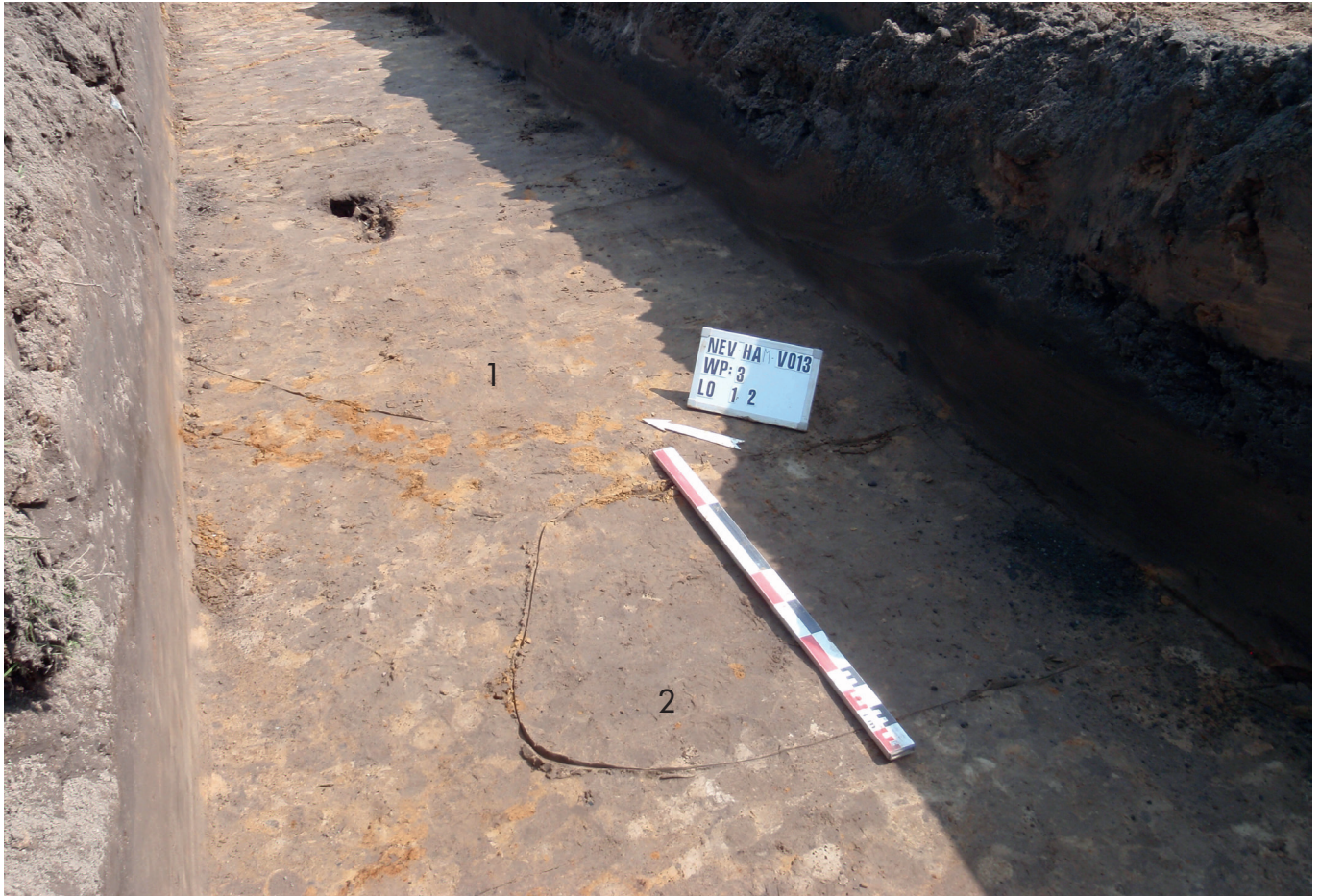

Figuur 10: Profielpit op het einde van WP 03. Onder een ophoging van grind bevindt zich een ploeglaag (Ap1), daaronder zit een grijs met geel gevlekte laag van ca. 10 cm, die mogelijk het restant is van het vlekachtige spoor S225 (meerdere spoornummers) dat bij de opgravingen in 2010 werd afgelijnd (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010).

bodemopbouw bestaat uit een pakket grind en/of dolomiet (terrein in gebruik als parking) met daaronder een à twee ploeglagen (Ap1 en Ap 2) tot 50 cm dik en daaronder de moederbodem. Plaatseijk is er een grijs met geel gevlekte laag aanwezig, waarin heel wat vroegmiddeleeuws en middeleeuws materiaal werd aangetroffen. Het gaat hier vermoedelijk om het vervolg van het vlekachtige spoor S225 (meerdere spoornummers) dat bij de opgravingen in 2010 werd afgelijnd (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010). De aanwezigheid van deze sterk gevlekte laag, met heel wat bioturbatie van mollen en wormen maakt het aflijnen van sporen niet evident.

WP 3 werd verder getrokken op dit perceel, zo dicht mogelijk bij de grens met de opgraving uit 2010. Daardoor lag de sleuf echter wel in een uitgegraven wegtracé, dat naar het gesloopte huis liep. Er werden meerdere sporen in dit deel van de sleuf aangetroffen. Het eerste spoor (Lo. 01) was een sterk gevlekt bruingrijs spoor en moeilijk af te lijnen. Er werd geen materiaal in aangetroffen, maar het uitzicht van het spoor laat toch uit schijnen dat het om een oud spoor of een oude laag gaat.

De volgende sporen (Lo. 02 en 03) liggen ter hoogte van het vroegmiddeleeuws gebouwplattegrond dat werd opgegraven in 2010 (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010). De sporen lijken overeen te komen met de westelijke lange zijde met paalsporen (Lo. 03) en de rij nokstaanders (Lo. 02). Ze

Figuur 11: Zicht op de sporen lo. 1 & 2 in WP 3.

Figuur 12: De gracht lo. 1 en het paalspoor lo. 2 in WP 4.

Figuur 13: Zicht op de sporen lo. 4 t.e.m. 7 in WP 4.

hebben een bruine vulling, vermengd met gele moederbodem door de activiteit van mollen en wormen.

Het vervolg van het vlekachtige spoor S225 (meerdere spoornummers) dat naast dit gebouwplattengrond ligt werd in de proefsleufoppervlak niet opgemerkt, maar kwam achteraf wel tevoorschijn bij het opschonen van de profielwanden. De laag is ca. 10 cm dik.

Er werd nog een spoor (Lo. 04) aangetroffen, mogelijk een paalspoor. Op het eind van de sleuf bevond zich nog een groter spoor (Lo. 05), mogelijk een kuil. Ook deze sporen hebben een bruine vulling, vermengd met gele moederbodem door de activiteit van mollen en wormen.

In WP 4 werden een reeks sporen aangetroffen. Lo. 01 is een gracht met eerder bruine vulling. Uit de boring in deze gracht bleek deze ca. 52 cm diep bewaard te zijn. Deze gracht vormt misschien het vervolg van de brede gracht op het voorgaande perceel. Lo. 02 is een spoor dat gesneden wordt door de gracht. Wat verder zijn nog 5 mogelijke paalsporen aangetroffen (Lo. 03 - 07). Deze hebben een eerder bruine vulling, maar ook hier is een vermenging met gele moederbodem door bioturbatie aanwezig..

Naar het einde van WP 4 werden nog meer sporen aangetroffen. Het gaat om een grijs met geel gevlekte tot bruin spoor lo. 08 van ca. 5,85 m breed. Het gaat mogelijk om het vervolg van het vlekachtige spoor S225 (meerdere spoornummers) uit de opgraving van 2010. Er werd aardewerk en bouw materiaal in aangetroffen. Bij het aardewerk vallen een aantal stukken op met chamottever-

Figuur 13: Zicht op de sporen lo. 4 t.e.m. 7 in WP 4.

Figuur 14: Greppel of gracht 09 in WP 04.

Figuur 15: Vervolg van Lo. 09 in WP 04, snijdt meerdere andere sporen.

Figuur 16: Aardewerk uit WP 4 Lo. 8 met typische chamotteverschraling.

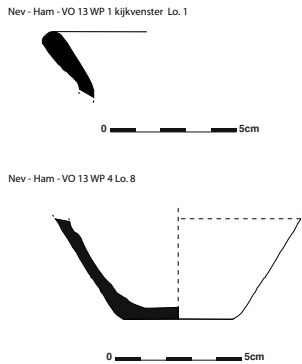

Figuur 17: Greppel of gracht Lo. 05 in WP 05.

Figuur 18: Lo. 07 in WP 05.

Figuur 19: Grijs aardewerk, rand uit WP 1 uit de bovenkant gracht en de platte bodem uit WP 4 Lo. 8 (schaal 1:3).

schraling (6 wandscherven, 39 gr.) en een fragment (34 gr.) van een platte (beker)bodem met diameter 4,4 cm. Deze stukken zijn duidelijk in de vroege middeleeuwen te plaatsen. Er zit echter ook een wandfragment in rood aardewerk met glazuur aan beide zijden in de collectie. Tussen het bouw materiaal zijn er 5 stukken van dakpannen (327 gr.), een fragment van een baksteen (12 gr.) en een stuk natuursteen (98 gr.) aanwezig.

Lo. 08 lijkt ook nog een ander ouder spoor Lo. 09 te snijden. Dit is mogelijk een gracht of greppel. Er werd een klein wandfragment (3 gr.) in aangetroffen. Het is niet direct te zeggen of het om een stuk Andenne of Maasland aardewerk gaat of om een fragment in roodbeschilderd aardewerk.

Deze greppel Lo. 09 snijdt op zijn beurt meerdere sporen, waaronder het mogelijk paalspoor Lo. 11, de greppels Lo. 10 en 12. In deze laatste greppel werd een rand in grijs aardewerk (6 gr.) gevonden. Hier werd een kijkvenster aangelegd, maar dit bracht geen verdere sporen aan het licht. De zwarte tot donkergrijze greppel Lo. 13 is recent.

WP 5 start met 3 grachten (Lo. 01 - 03) die in het verlengde lopen van de gracht Lo. 01 uit WP 4. Daarna volgt een vrij lege zone van ca. 24 m.

Lo. 04 is een mogelijk een kuil. Daarna werden meerdere greppels en sporen vastgesteld. Lo. 05 is een greppel of gracht, die mogelijk verder loopt als Lo. 07. Dit spoor bestaat dan weer uit een greppel of gracht met meerdere uitsprongen, vermoedelijk paalsporen. Uit de coupe op één daarvan lijkt het alsof de gracht de sporen snijdt, maar dit moet duidelijk worden bij verder onderzoek. Uit deze coupe werden 3 fragmenten bouw materiaal gerecupereerd, waarvan 1 verbrande dakpan (192 gr.) en 1 baksteenfragment (270 gr.). Er werd ook een grijze wandscherf (3 gr.) in aangetroffen.

Het spoor Lo. 06 heeft een bruine vulling en maakt een bijzondere hoek. Het is niet duidelijk om welk type spoor het hier gaat. De sporen Lo. 08 en 09 zijn mogelijk paalsporen.

VII. Besluit

Het vooronderzoek op de percelen van de verkaveling nabij Hammeken te Nevele Afd. 4, sectie B, 690 N en 691 B leverde archeologische sporen op.

Eenzijds is er het vervolg van de gracht op perceel 690 N die een bocht lijkt te maken en verder loopt over perceel 691 B langs de perceelsgrens. Er werd grijs aardewerk uit de volle middeleeuwen aangetroffen uit de bovenste vulling van deze gracht in het kijkvenster aan WP 1. Maar in WP 3 werd eerder recent materiaal zoals steengoed en industrieel wit gevonden. Dat kan duiden dat deze gracht, die volgens de opgraving in 2010 een Romeinse oorsprong kent (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010), zeer lang in gebruik geweest is, bvb. als perceelsgrens of plaatselijk nog een depressie vertoonde die opgevuld geraakte met recenter materiaal.

Het is ook mogelijk dat dit beeld ontstaan is door een kruising van een recentere perceelsgracht en de oude gracht. Maar door de omstandigheden op dit nat en grotendeels verstoord terrein, met de grote kuil vol water waar eens de kelder van een huis zat, was het niet mogelijk dit na te gaan. Het is nog steeds mogelijk dat de gracht splitst en (een deel van) zijn tracé gewoon verder loopt.

Op eerder droge perceel 691 B zijn duidelijk meer sporen aanwezig, die in het verlengde lopen van de sporen aangetroffen bij de opgraving uit 2010 (DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010). Vermoedelijk gaat het om sporen van sites uit de vroege en de volle middeleeuwen, die elkaar oversnijden.

De bodemgesteldheid met heel wat bioturbatie van mollen maakt het niet evident om de sporen af te lijnen. Het vervolg van een vroeg middeleeuws gebouw uit de opgraving van 2010 is zeker aangetroffen in WP 3. De sporen Lo. 2 & 3 lijken overeen te komen met de westelijke lange zijde met paalsporen en de rij nokstaanders.

Ook het vervolg van het grote gevlekte spoor is gevonden. Dit grote spoor lijkt in alle sleuven op dit perceel voor te komen en is ongeveer 10 à 15 cm diep. Er zijn sporen aangetroffen onder deze vlek. Dit spoor wordt volgens de resultaten uit 2010 gedateerd in de volle middeleeuwen, maar heeft bij dit vooronderzoek ook schervenmateriaal uit de vroege middeleeuwen opgeleverd. Het lijkt er ook op dat er verschillende greppels en grachtjes in uitmonden of uit vertrekken.

Op basis van deze gegevens wordt voorgesteld het terrein met de rode afbakening zeker op te graven. De oppervlakte bedraagt ca. 2800 m². Het terrein met de gele afbakening waar het traject van de gracht verwacht wordt, maar waar eveneens veel verstoring verwacht wordt, is een zone (ca. 500 m²) die kan opgegraven worden.

VIII. Bibliografie

BOURGEOIS J., MEGANCK M., SEMEY J. & VERLAECKT K., 1999. Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. In: *Archeologische inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks*, 7, 160 pp.

DE CLERCQ W., 1998a. Ongeschreven verleden. Een archeologische kijk op de vroegste bewoningsgeschiedenis van het Land van Nevele. 2. Het landschap en de bodemgesteldheid in het Land van Nevele. In: *Het Land van Nevele*, 29, 2, pp. 93 - 96.

DE CLERCQ W., 1998b. De vroege middeleeuwen op het grondgebied van het Land van Nevele. In: *Vobov-info*, 47, pp. 61 - 62.

DE CLERCQ W., DESCHIETER J., HAGEMAN B., THOEN H. & VERMEULEN F., 1998. Recent archeologisch onderzoek in de vallei van de Kale, grondgebied Land van Nevele: sites en structuren. In : *Vobov-info*, 47, pp. 28 - 33.

DE LOGI A., HOORNE J. & VANHERCKE J., 2013. Merendree – Heilige Geeststraat. Archeologisch vooronderzoek – januari 2013. (= DL&H-Rapport 6)

DE LOGI A. & VAN CAUWENBERGH S., 2010. Archeologisch onderzoek Nevele-Merendreedorp. 4 mei tot 25 juni 2010. (=KLAD-rapport 20)

LANCIUS K. 1989: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kanton Nevele, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 12N1, Brussel - Turnhout.

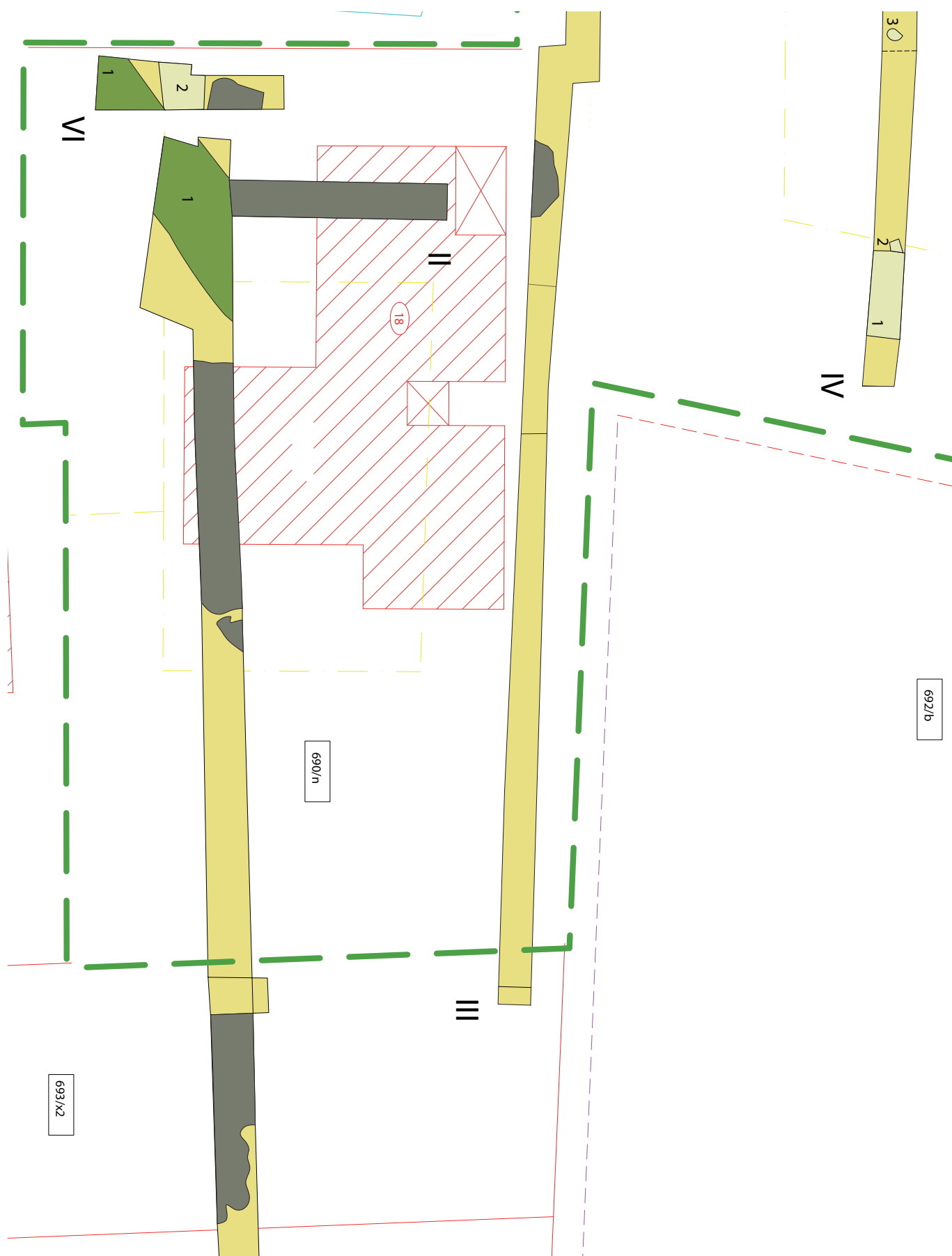
THOEN H., 1998. De Romeinse bewoning in de Vallei van de Kale binnen het gebied van het Land van Nevele. Status Questiones van het onderzoek. In: *Vobov-info*, 47, pp. 24 - 27.

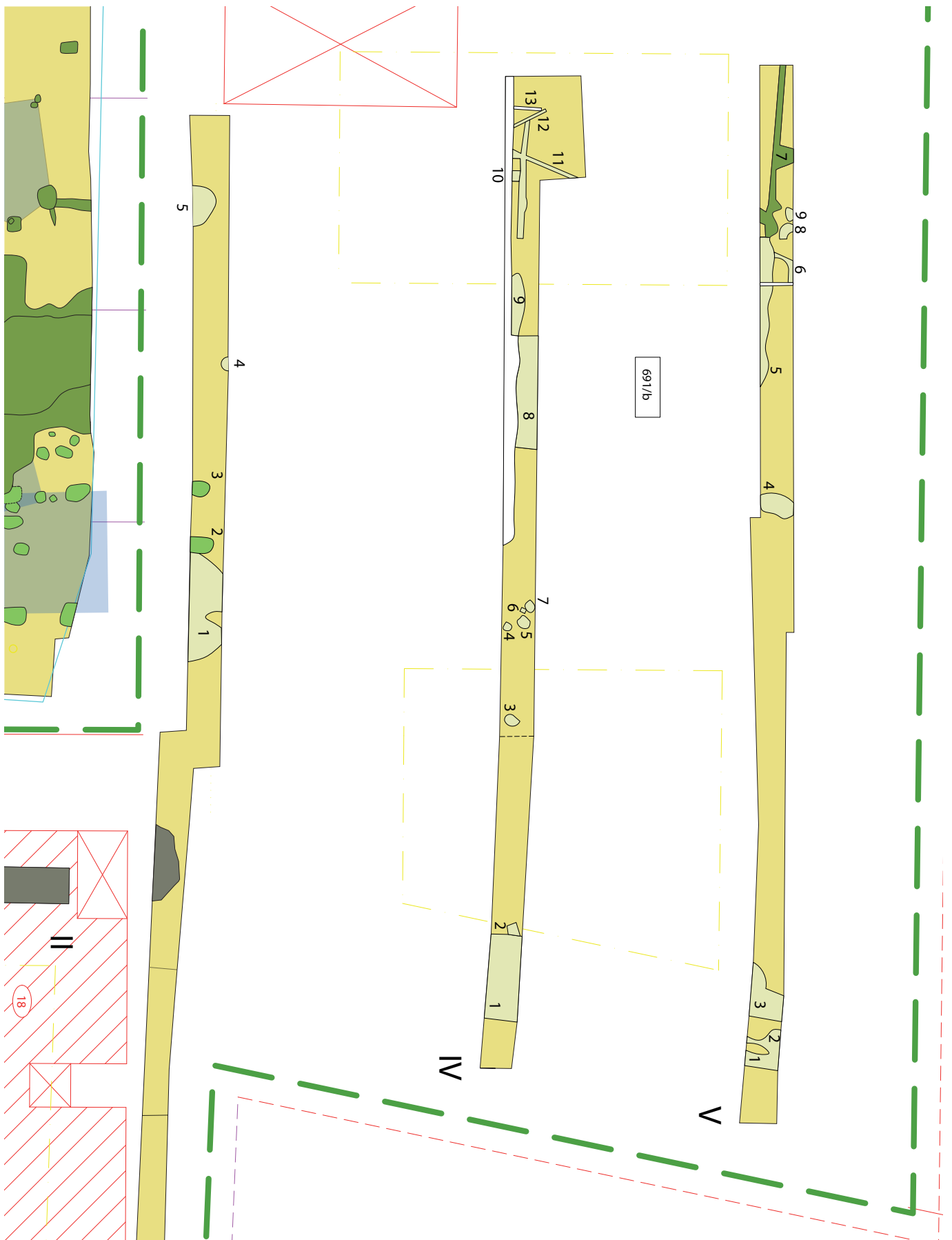
VAN DER HAEGEN G., 1998. Steentijdvondsten in het Land van Nevele. In: *Vobov-info*, 47, pp. 6 - 12.

VANHEE D., 2006. Nieuwe archeologische vondsten te Merendree (Nevele). In: *Vobov-info*, 63, pp. 34 - 40.

VAN STRYDONCK M. & DE MULDER G., 2000. *De Schelde. Verhaal van een rivier*. 176 pp.

IX. Detailplannen

X. Spoorlijsten

WP	Spoornr	Beschrijving		Interpretatie
1	1	Zand	bruin, scherp afgelijnd	recente kuil
1KV	1	Zand	grijs tot donkergrijs, gebioturbeerd (onder 1)	gracht
1	2	Zand met puin	Bruin en grijs, veel puin	recente verstoring
1	3	Zand	Bruin en geel, gevlekt met donkergrijs	recente verstoring
1	4	Zand	Bruin, met zwart en dgrijs	recente verstoring
3	1	Zand	Grijs met geel gevlekt	
3	2	Zand	dgrijs met gele vlekken	paalspoor
3	3	Zand	dgrijs met gele vlekken	paalspoor
3	4	Zand	dgrijs met gele vlekken	paalspoor
3	5	Zand	dgrijs met gele vlekken	kuil
4	1	Zand	Bruin, lichtbruin, gevlekt, bioturbatie	gracht
4	2	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
4	3	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
4	4	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
4	5	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
4	6	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
4	7	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
4	8	Zand	grijs met gele vlekken	
4	9	Zand	lichtgrijs, gevlekt	
4	10	Zand	dgrijs	recente aanleg sleuf
4	11	Zand	Grijs met geel gevlekt	greppel
4	12	Zand	dgrijs	recente aanleg sleuf
4	13	Zand	lichtgrijs, gevlekt	greppel
5	1	Zand	dbuin	gracht
5	2	Zand	dbuin	gracht
5	3	Zand	dbuin, geel, gevlekt, bioturbatie	gracht
5	4	Zand	Grijs met geel gevlekt	kuil
5	5	Zand	Grijs met geel gevlekt	greppel of gracht
5	6	Zand	Grijs met geel gevlekt	
5	7	Zand	Grijs met geel gevlekt	reeks paalsporen met greppel
5	8	Zand	Grijs met geel gevlekt	paalspoor
5	9	Zand	grijs met gele vlekken	paalspoor
6	1	Zand	dbuin, vaste vulling, moeilijk aflijnbaar	kuil
6	2	Zand	dbuin, soms grijs, gevlekt, bioturbatie	greppel

XI. Materiaallijsten

MATERIAALIJST								
WP	spoornr.	aardewerk	steen	metaal	bot	glas	vuursteen	Bouwmaterialen
1	1	1R GA						
		1W GA						
3	zone met AW	3W RA	1					1
		1R RA						
		1R stg						
		4W Wit AW						
		1W industrieel wit aW						
4	5							1
	8	6W GA+chamotte						
		1B GA						
		1R GA						
		1W RA glazuur						
								5 DP
								1 BS
			1					
	9	1WA ML of RBA						
	12	1R GA						
5	7	1W GA						1BS
								1 DP

R = rand

B = bodem

W= wand

GA = grijsaardewerk

RA = Rood aardewerk

stg = steengoed

ML= Maaslands aardewerk (Andenne)

RBA = Roodbeschilderd Aardewerk (Pingsdorf)

Dp = Dakpan

BS = Baksteen

